

Matka

JULIAN TUWIM

Matka

I

Jest na łódzkim cmentarzu¹,
Na cmentarzu żydowskim,
Grób polski mojej matki,
Mojej matki żydowskiej.

Matka

Grób mojej Matki Polki,
Mojej Matki Żydówki²,
Znad Wisły ją przywiozłem
Na brzeg fabrycznej Łódki.

Żyd, Polska

Głaz moglię przywalił,
A na głazie pobladłym
Trochę liści wawrzynu³,
Które z brzozy opadły.

Chwała

A gdy wietrzyk słoneczny
Igra z nimi złociście,
W Polonię⁴, w Komandorię⁵
Układają się liście.

¹*cmentarz żydowski w Łodzi* — cmentarz żydowski działający od 1892 r. w Nowych Bałutach (obecnie w granicach miasta Łódź przy ul. Brackiej). Największa pod względem powierzchni nekropolia żydowska w Polsce (teren cmentarza zajmuje 40,5 ha, a łącznie z placami, na których po wojnie powstały zabudowania, 42,37 ha). Na terenie cmentarza znajduje się ok. 160 tys. nagrobków. [przypis edytorski]

²*Tuwim, Adela (1872–1942)* — matka Juliana Tuwima, była córką właściciela łódzkiej drukarni, pochodziła z inteligentnej żydowskiej rodziny zasymilowanej już od kilku pokoleń, tzn. używającej na co dzień języka polskiego i znającej dobrze kulturę polską. Po próbie samobójczej, do której prawdopodobnie przyczyniła się śmierć męża, została umieszczona w ośrodku leczenia nerwic, tzw. Zofiówce, w Otwocku, podwarszawskiej miejscowości uzdrowiskowej położonej nad Wisłą. W czasie wojny jako prywatna pacjentka mieszkała poza gettem, prawdopodobnie przy ul. Ceglanej, a następnie przy ul. Reymonta 1 (obecnie 7). W trakcie likwidacji getta została jednak odnaleziona przez nazistów i zamordowana, a jej ciało wyrzucono przez okno. Jej zwłoki zostały zakopane na terenie posesji. Po powrocie do Polski z wojennej emigracji Julian Tuwim przeniósł zwłoki matki do rodzinnego grobowca w Łodzi. [przypis edytorski]

³*liście wawrzynu* — wawrzyn, nazywany także laurem, drzewem laurowym, to rodzaj drzew i krzewów z rodziny wawrzynowatych, które rosną m.in. w basenie Morza Śródziemnego. W starożytności w Grecji i Rzymie z liści wawrzynu wito wieniec laurowy będący symbolem zwycięstwa, chwały, tryumfu, otrzymywali go m.in. zwycięzcy zawodów olimpijskich. Przysrajał nim głowę także Juliusz Cezar, a po nim inni rzymscy cesarze. [przypis edytorski]

⁴*Polonia Restituta* — Order Odrodzenia Polski a. Polonia Restituta; drugie po Orderze Orła Białego pod względem starszeństwa polskie państwowe odznaczenie cywilne nadawane od 1921 r. za wybitne osiągnięcia m.in. na polu oświaty, nauki, sportu, kultury, sztuki, gospodarki, obronności kraju, działalności społecznej. [przypis edytorski]

⁵*komandoria* — komandoria a. krzyż komandorski; drugi stopień orderów wielostopniowych. [przypis edytorski]

II

Zastrzelił ją faszysta⁶,
Kiedy myślała o mnie,
Zastrzelił ją faszysta,
Kiedy tęskniła do mnie.

Manka
Zagłada

Nabił — zabił tęsknotę,
Znowu zaczął nabijać,
Żeby potem... — lecz potem
Nie było już co zabijać.

Przestrzelił świat matczynej:
Dwie piśczętliwe zgłoski,
Trupa z okna wyrzucił
Na święty bruk otwocki.

Zapamiętaj, córeczko!
Przypomnij, późny wnuku!
Wypełniło się słowo:
«Ideal sięgnął bruku»⁷.

Zabrałem ją z pola chwały,
Oddałem ziemi-macierzy...
Lecz trup mojego imienia
Do dziś tam jeszcze leży.

Trup, Imię

---

⁶*faszysta* — osoba wyznająca ideologię faszystowską lub należąca do organizacji faszystowskiej. Faszyzm to skrajnie prawicowa ideologia oparta na przemocy i polityce nierównego traktowania, segregacji, izolacji, a niekiedy także eksterminacji grup i osób ze względu na ich cechy (np. kolor skóry, pochodzenie etniczne, odmienność kulturową, religijną, płeć, preferencję seksualną, niepełnosprawność itp.). W nowoczesnej postaci faszyzm, jako ideologia i system władzy, narodził się we Włoszech na początku XX wieku, a najbardziej znanym przedstawicielem był włoski dyktator Benito Mussolini (1883–1945). Faszyzm jako system władzy państwowej stawia państwo i lidera nad jednostką, wykorzystując propagandę, cenzurę i przemoc do kontroli społeczeństwa, zwłaszcza opozycji i grup mniejszościowych. Łączy w sobie elementy nacjonalizmu, militarystyki i totalitaryzmu. Sprzeciwia się szczególnie komunizmowi, socjalizmowi, prawom jednostki, zasadzie równości oraz demokratycznym instytucjom. [przypis edytorski]

⁷*Przypomnij późny wnuku... Ideal sięgnął bruku* — odniesienie do fragmentu wiersza Cypriana Kamila Norwida *Fortepian Chopina*. [przypis edytorski]

Wszystkie zasoby Wolnych Lektur możesz swobodnie wykorzystywać, publikować i rozpowszechniać pod warunkiem zachowania warunków licencji i zgodnie z **Zasadami wykorzystania Wolnych Lektur**.

Ten utwór jest w domenie publicznej.

Wszystkie materiały dodatkowe (przypisy, motywy literackie) są udostępnione na **Licencji Wolnej Sztuki 1.3**. Fundacja Wolne Lektury zastrzega sobie prawa do wydania krytycznego zgodnie z art. Art.99(2) Ustawy o prawach autorskich i prawach pokrewnych. Wykorzystując zasoby z Wolnych Lektur, należy pamiętać o zapisach licencji oraz zasadach, które spisaliśmy w **Zasadach wykorzystania Wolnych Lektur**. Zapoznaj się z nimi, zanim udostępnisz dalej nasze książki.

E-book można pobrać ze strony: <https://wolnelektury.pl/katalog/lektura/tuwim-matka/>

Tekst opracowany na podstawie: Julian Tuwim, Dzieła tom I, Wiersze, Czytelnik: 1955

Wydawca: Fundacja Wolne Lektury

Publikacja zrealizowana w ramach biblioteki Wolne Lektury (<https://www.wolnelektury.pl>). Reprodukacja cyfrowa wykonana przez Fundację Wolne Lektury.

Opracowanie redakcyjne i przypisy: Aleksandra Sekuła, Maria Świetlik, Paulina Choromańska.

ISBN 978-83-288-7502-9

Wesprzyj Wolne Lektury!

Wolne Lektury to projekt fundacji Wolne Lektury – organizacji pożytku publicznego działającej na rzecz wolności korzystania z dóbr kultury.

Co roku do domeny publicznej przechodzi twórczość kolejnych autorów. Dzięki Twojemu wsparciu będziemy je mogli udostępnić wszystkim bezpłatnie.

Jak możesz pomóc?

Przekaż 1,5% podatku na rozwój Wolnych Lektur: Fundacja Wolne Lektury, KRS 0000070056.

Wspieraj Wolne Lektury i pomóż nam rozwijać bibliotekę.

Przekaż darowiznę na konto: **szczegóły na stronie Fundacji**.